

דרדר הלבנון *Centaurea drabifolia* צומח במרומי

החרמון

כתבה: ערגה אלוני

דרדר הלבנון *Centaurea drabifolia* (מורכבים) הוא בן שיח רב שנתי קוצני, הגדל במרומי החרמון. הצמח נמוך גובהו 5-10 ס"מ, שרוע על הקרקע קוטרו 20-30 ס"מ. הצמח יוצר כרים כרקוציים האופייניים לצמחים הגדלים באזורים סלעיים גבוהים מוכי רוח.

מימין: דרדר הלבנון צמח נמוך ושרוע בטרם פריחה. משמאל: דרדר הלבנון בשיא פריחתו. תמונות ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונה.

הגבעולים העשבוניים והעלים מתפתחים עם הפשרת כסוי השלג. העלים פשוטים מוארכים, מסורגים על הגבעול. אורכם 3-7 ס"מ, רוחבם 1-2 ס"מ. שפת העלה תמימה וראש הטרף מחודד. לרוב העלים מקופלים חלקית: שני צדי העלה קרובים זה לזה ויוצרות צורת מרזב. לעיתים העלה מפותל קלות. צבע העלים אפור ירוק בשל כסוי צפוף של שערות כוכביות קצרות, מאפירות. גובה הצמח, צורת העלה, הכסוי על שטח פניו ועל הגבעולים, מתאימים את הצמח לחיות בתנאי חיים קיצוניים של קרינה חזקה ועוצמות רוח חזקות. השערות מגינות מהתנדפות מים מגוף הצמח, ומונעות חריצת רקמות העלה והגבעול ע"י גרגירי החול.

מימין: עלי דרדר הלבנון מאפירים בעלי שערות צפופות. משמאל: הקרקפת מוגנת בחפי מעטפת קוצניים. תמונות ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונה.

הפרחים מסודרים בתפרחת קרקפת, היושבת בקצה הגבעול שהוא לרוב שרוע. הפרחים צנוריים בלבד. תפרחת בשיאה, קוטרה כ-2 ס"מ, עטופה בחפי מעטפת גילדניים ירוקים הרעופים זה על זה. צורתם מוארכת ומסתיימת בחמישה קוצים צהבהבים חומים. 2 זוגות קוצים קצרים, וקוץ ארוך במרכז. הפרחים בולטים בצבעם הצהוב בוהק. רובם דו-מיניים, למעט דור הפרחים בהיקף שהם עקרים - חסרי אברי מין. הכותרת מאוחה בחלקה התחתון לצינור שבסיסו יושב על מצעית הקרקפת. בהמשכו, הוא מתפשק ל-5 שיניים ארוכות וצרות. אבקנים 5 צהובים. המאבקים מאוחים יחד לצינור סביב עמוד העלי. הלשכות אנכיות ופונות פנימה. השחלה תחתית, עשויה מ-2 עלי שחלה וביצית אחת. עמוד העלי בעל שתי צלקות ארוכות.

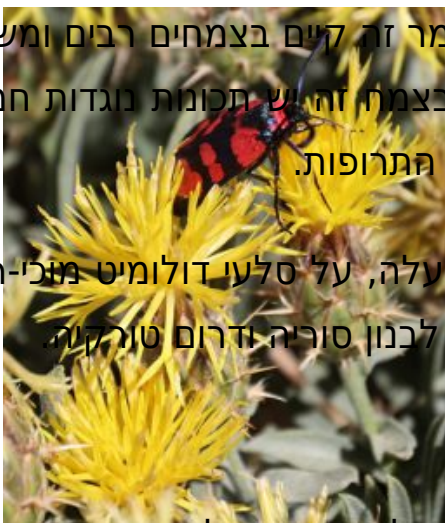

מימין: קרקפת דרדר הלבנון בשלב פריחה זכרי. באמצע: השלב הנקבי בו נראה העלי גבוה מעל צינור הפרח. משמאל: ביקור חרקים. תמונות ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונה.

כדי למנוע האבקה עצמית מתקיימת בפרח הבשלת אברי המין בזמן שונה. תחילה מבשילים האבקנים. הם מתארכים ובולטים מעל שיני הגביע. לאחר מספר ימים, מבשילה השחלה. רק אז מתארך עמוד העלי והצלקות נישאות מעלה כדי לקלוט גרגירי אבקה. האבקה נעשית ע"י חרקים שונים הנמשכים לפרח בשל האבקה הרבה שמייצרים האבקנים. פורח בחודשים יוני - אוגוסט.

הפרי המתפתח הוא זרעון המצוייד בראשו בציצית מנוצה. עם הבשלת הפרי הזרעון ניתק מהקרקפת ונפוץ ע"י הרוח.

העלים של **דרדר הלבנון** נאספים ונאכלים כירק לסלט ולהם טעם מריר. בבדיקת הרכב השמן האתרי בצמח, זהו 41 תרכובות. החומר Germacrene D י(44.829%) שהוא הידרוקרבונט חשוב, הוא המרכיב העיקרי בשמן אתרי. חומר זה קיים בצמחים רבים ומשמש להם כחומר אנטיבקטריאלי. התוצאות הראו שלחומרים בצמח זה יש תכונות נגדות חמצון והוא יכול לשמש כנוגד חמצון טבעי בעיבוד מזון ובתעשיות התרופות.

דרדר הלבנון גדל במדרונות החרמון בגובה 2000 מ' ומעלה, על סלע דולומיט מנכי-רוח. בארץ גדל רק בחרמון, ואנדמי ללבנט. תפוצתו העולמית: לבנון סוריה ודרום טורקיה.

ספרות:

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א ולבנה מ 1981 מגדיר לצמחי החרמון. משרד החינוך והתרבות, אגף הנוער,

Zengin G Aktumsek A Guler GO Cakmak YS et al. 2012 Composition of essential oil and antioxidant capacity of *Centaurea drabifolia* Sm. subsp. *detonsa* (Bornm.) Wagenitz, endemic to Turkey. www.ncbi.nlm.nih.gov

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2019 דרדר הלבנן *Centaurea drabifolia* צומח במרומי החרמון, פורחי
החודש, כתב-עת "כלנית" 6.

https://www.kalanit.org.il/centaurea_drabifolia_august_2019/